

CAMBRA
DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS
D'ÀNDORRA

ENQUESTES DE CONJUNTURA

Resultats

Juliol-desembre 2017

Número 42

Presentació

Les opinions de les empreses sobre l'evolució global de l'activitat durant l'any 2017 indiquen que el sentiment de confiança dels empresaris continua millorant lentament i confirmen que el 2017 l'economia andorrana ha continuat la recuperació a un ritme pausat i sota la influència positiva del sector exterior.

De cara al 2018, en l'àmbit internacional, la reactivació de l'economia mundial continua guanyant força i amplitud. Per als anys 2018 i 2019 l'FMI preveu que el creixement mundial augmenti lleugerament, fins al 3,9%.

En el cas dels nostres països veïns, França està consolidant la recuperació econòmica i reforça les seves perspectives a mitjà termini gràcies a l'aplicació de les reformes estructurals impulsades pel Govern de Macron, no sense un cert rebuig social, que tenen per objectiu fer més competitiva l'economia gal·la. El 2017 França va assolir la taxa de creixement del PIB més positiva des de 2007, d'un 1,8%, i aquest 2018 podria accelerar-se fins al 2,1%. Per la seva banda, Espanya continua sent el país que creix més de les grans economies avançades; a més, l'FMI ha revisat a l'alça quatre dècimes el creixement previst per al 2018, de manera que passaria del 3,1% de 2017 al 2,8% el 2018.

A Andorra, d'acord amb els resultats de l'enquesta de conjuntura de la Cambra, les perspectives empresarials de cara a l'any 2018 segueixen millorant, principalment en l'àmbit del turisme i la construcció, si bé encara ho fan amb uns registres modestos.

La continuïtat de la recuperació d'Andorra també es constata en l'evolució d'alguns dels principals indicadors d'activitat disponibles de l'any 2018.

En particular, destaca l'acceleració del creixement del nombre d'assalariats al gener (3,9%), que va acompanyada d'una nova reducció del nombre de demandants d'ocupació en recerca de treball fins al març (-6,9%). Altres indicadors que mostren una evolució alcista el primer trimestre de 2018 són el consum d'energia elèctrica (4,3%), el nombre de visitants (1,1%) i les matriculacions de turismes (6,6%), tot i que aquestes últimes s'han desaccelerat respecte al mateix període de 2017. La nota negativa es troba en el comportament de les importacions totals, que es redueixen un 0,8%, si bé, si se n'exclouen els carburants, encara es mantenen en un terreny positiu modest (1,0%).

En conclusió, el context internacional expansiu és un factor de suport a la recuperació de la nostra economia, tot i que l'impacte està sent de moment modest; per això, per a l'any 2018 es pot confiar en un nou avenç del creixement econòmic andorrà, però dintre d'uns registres encara discrets.

Com és habitual en cada edició de l'enquesta de conjuntura, m'agradaria fer un repàs d'alguns dels factors que les empreses han destacat com a obstacles per a la millora de la marxa dels negocis.

En la construcció i, de manera especialment rellevant, en l'hoteleria, les empreses han manifestat la preocupació per la manca de personal qualificat. En concret, el 61% de les empreses constructores i gairebé 8 de cada 10 hotels han indicat que tenen dificultats per trobar mà d'obra qualificada.

Cal, doncs, adoptar mesures que millorin el funcionament del nostre mercat laboral, coordinant esforços entre el Servei d'Ocupació, Immigració i les organitzacions empresarials, ja que un agreujament d'aquest factor pot frenar l'impuls econòmic. La manca de mà d'obra comporta una sobrecàrrega del personal que fa que no es pugui donar un bon servei i inhibeix també, en molts casos, els incentius a la inversió.

Pel que fa al comerç minorista, la recuperació no acaba d'arribar a causa de l'atonía del consum i de la transformació que està patint el sector. En pocs anys, el *retail* serà molt diferent i l'avenç tecnològic

portarà convulsions. Tanmateix, els efectes són previsibles i estan impulsant la innovació dins el sector. Cal desenvolupar experiències que sorprenguin i fidelitzin el client, millorar la logística en termes de productivitat i eficiència, impulsar més el comerç electrònic i treballar l'omnicanalitat.

Una de les prioritats de la Cambra és acompanyar el comerç en aquesta transformació. Entre les principals accions que portarem a terme voldria destacar les següents:

- Aquest mes de maig iniciarem, conjuntament amb el Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior i el Ministeri d'Economia, Competitivitat i Innovació, la primera edició del curs bàsic per a professionals del comerç. Aquest curs té la voluntat de capacitar els assistents en habilitats per informar i orientar adequadament els clients, adquirir coneixements suficients per crear de manera persuasiva i atractiva els aparadors i els espais de venda, i també atendre el client de llengua francesa i anglesa amb un vocabulari bàsic.
- En els propers mesos es posarà en marxa el projecte del *label* Andorra comerç excel·lent, una eina a l'abast dels comerciants que els ajudarà a abordar els canvis que s'estan produint en el sector.
- Continuarem organitzant els *retails training tour experience*, per conèixer què s'està fent en destinacions competidores i per saber quina és l'aposta dels principals operadors pel que fa a la innovació.
- El comerç electrònic encara està poc desenvolupat. Des de la Cambra ajudarem a impulsar accions per promoure la presència dels comerços a la xarxa i l'expansió de l'*e-commerce*.
- I, per descomptat, continuarem treballant estretament amb les associacions de comerciants en el desenvolupament dels eixos comercials.

En l'àmbit de la diversificació i promoció econòmica seguirem col·laborant amb el Ministeri d'Afers Exteriors i ACTUA en l'organització de missions empresarials per fomentar els intercanvis comercials i atreure inversions cap a Andorra.

Dins el programa POCTEFA, en col·laboració amb les cambres de Perpinyà, Lleida i Girona, el proper dia 29 de maig organitzem una trobada empresarial sobre energies renovables a Perpinyà, i el dia 7 de novembre tindrà lloc a Andorra la jornada *Horitzó retail*, que tractarà sobre el futur del comerç i de les àrees comercials urbanes.

Per acabar, vull assenyalar, com ja he manifestat aquests primers dies del meu mandat, que un dels principals reptes de la Cambra serà treballar per al desenclavament del país pel que fa a infraestructures i comunicacions. En un país com el nostre tan dependent de l'exterior, sense una adequada infraestructura de comunicacions no podrem desenvolupar avantatges competitius ni assolir un creixement econòmic sostingut. Per això, treballarem per obtenir millores en els accessos viaris, i per recuperar i estudiar la viabilitat de projectes ferroviaris i aeroportuaris.

Miquel Armengol Pons
President

ÍNDEX

Semestre juliol-desembre de 2017

Comentaris i gràfics:

- 6** Indústria
- 8** Construcció
- 10** Comerç minorista
- 12** Sector hotelier

Enquestes de conjuntura:

- 15** Indústria
- 17** Construcció
- 19** Comerç minorista
- 23** Sector hotelier

Opinió de les empreses sobre l'evolució econòmica de l'any 2017 (resultats anuals)

- 26** Comentaris i gràfics
- 29** Enquestes de conjuntura

La inclusió laboral de les persones amb discapacitat

- 32** Comentaris i gràfics

Annex

- 42** Distribució sectorial de la mostra en el comerç minorista

L'enquesta de conjuntura realitzada per la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis, s'ha dut a terme durant el primer trimestre de l'any 2018 entre empreses de la indústria, la construcció, el comerç minorista i el sector hotelier. La mostra comprèn 412 empreses i el marge d'error estimat és del 4,32%.

SEMESTRE JULIOL-DESEMBRE 2017

COMENTARIS I GRÀFICS

Indústria
Construcció
Comerç minorista
Sector hoteler

INDÚSTRIA

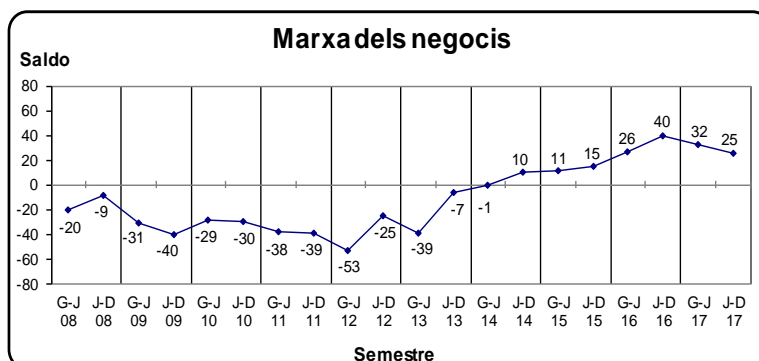
Els resultats de l'enquesta de conjuntura de la Cambra indiquen que **la recuperació en el sector industrial segueix el seu curs, però a un ritme més lent** del que s'esperava mesos enrere.

Les dades d'activitat i de confiança empresarial suggereixen **una lleu desacceleració del ritme expansiu** del sector durant el segon semestre de l'any 2017 i posen de manifest que **la millora de l'activitat industrial encara mostra signes evidents de feblesa**.

Així, **les empreses han continuat fent una valoració positiva de la marxa dels negocis** en el tram final de l'exercici 2017, **però, malgrat això, han mostrat un caràcter menys entusiasta** que en els dos semestres anteriors. En concret, el nombre d'empreses que han valorat la situació dels negocis en termes positius ha disminuït fins al 36% (un percentatge 10 punts inferior al del registre d'un any abans). A més, 1 de cada 10 indústries ha seguit assenyalant una trajectòria dolenta de l'activitat.

Per setè semestre consecutiu, **la producció industrial** ha experimentat un augment moderat, si bé el ritme de creixement s'ha mostrat en conjunt menys intens que un any enrere.

Aquesta tendència a l'alça dels volums de producció, encara que tímida i gradual, es pot atribuir en part a una evolució més favorable de la demanda domèstica, però també a un cert augment del ritme exportador de les empreses davant la millora de l'entorn econòmic exterior.

Les exportacions totals de béns han crescut un 23,8% interanual durant el segon semestre de l'any 2017. Aquesta circumstància respon a una millora progressiva dels mercats europeus, en particular d'Espanya i França, ja que durant aquest període les exportacions cap a aquests països han augmentat un 18,4% i un 39,1%, respectivament.

Paral·lelament, **el grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva** s'ha continuat recuperant, fins a arribar al 70,7%, un registre que queda lluny dels màxims assolits abans de la crisi (al voltant del 77%), però que representa el valor més alt dels últims deu anys i se situa 5,1 punts per damunt de la mitjana del període 2014-2016.

D'altra banda, **l'acumulació d'existències de productes acabats** s'ha considerat lleugerament superior a la desitjada i **el volum global de la cartera de comandes** continua sent poc satisfactori, amb el 27% de les empreses enquestades que l'han situat en uns nivells molt baixos.

L'evolució del nombre de persones ocupades s'ha mantingut força estable en la majoria d'empreses i **els preus de venda** han continuat la tònica d'estabilitat iniciada l'any 2016, deixant enrere quinze semestres consecutius de caigudes de preus, davant la pressió creixent dels costos de producció.

Les perspectives empresarials per a la primera meitat de l'any 2018 no són tan optimistes com les apuntades un any enrere i, en general, indiquen un cert alentiment del ritme d'activitat de cara als propers mesos.

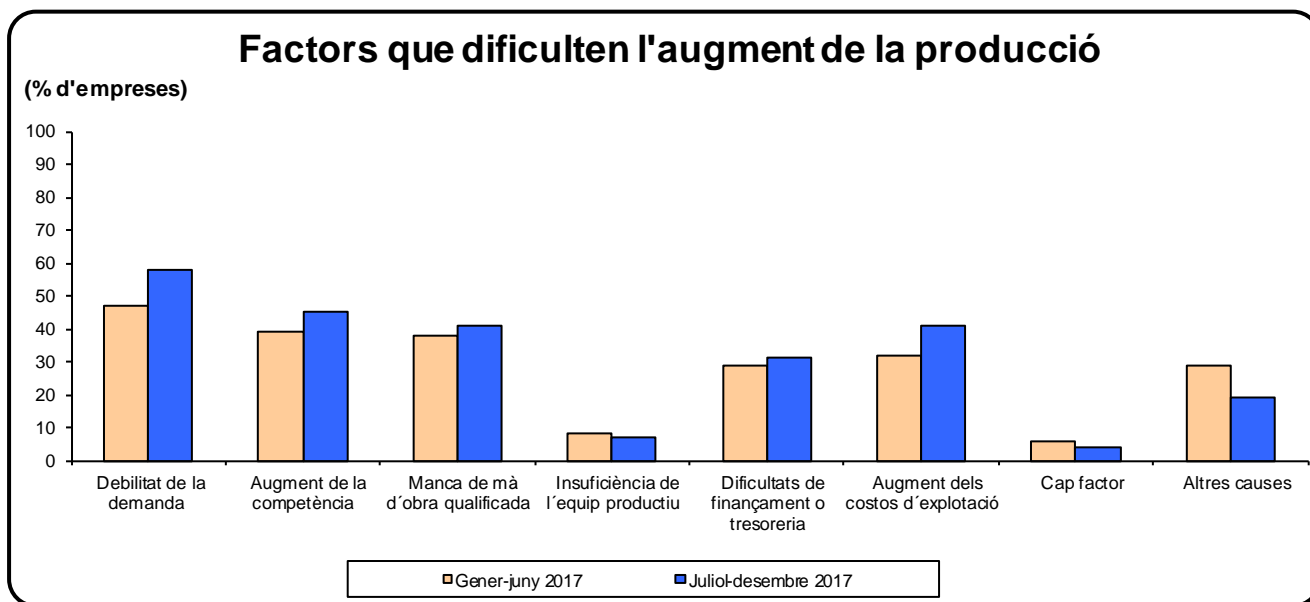
Les indústries preveuen que la millora de **la situació dels negocis** serà més aviat discreta, en línia amb uns increments més moderats de **la cartera de comandes** i dels **volums de producció**. En aquest context, **el grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva** es mantindrà a prop dels nivells actuals (al voltant del 70%). A més, les empreses també avancen una tendència a l'alça dels **preus de venda** més accentuada i un comportament una mica més vigorós del **ritme de creació d'ocupació**.

L'**indicador de clima industrial**, que sintetitza la situació de l'activitat en la indústria, confirma aquesta rebaixa dels nivells de confiança de les empreses detectada aquest semestre i **suggereix que la recuperació en aquest sector es mantindrà feble**.

En particular, el valor d'aquest índex, després de dos semestres consecutius de saldos positius, ha empitjorat 8,6

punts respecte al semestre anterior i s'ha situat un altre cop en cotes negatives (-3,3 punts).

Quant als factors que limiten la millora dels negocis, al marge de **la debilitat de la demanda** (esmentat pel 58% de les empreses) i de **l'augment de la competència** (pel 45%), la resta de preocupacions més rellevants s'han centrat en **la manca de mà d'obra qualificada** i en **l'augment dels costos d'explotació**, ambdós factors assenyalats pel 41% del total d'empreses enquestades.

(1) Mitjana del saldo de la cartera de comandes total, dels estocs canviats de signe i de les perspectives de la tendència de la producció.

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

CONSTRUCCIÓ

En el sector de la construcció és perceptible **una millora moderada de la situació empresarial**, per bé que l'activitat es manté dins d'uns registres encara molt baixos per la crisi intensa i duradora que va patir el sector.

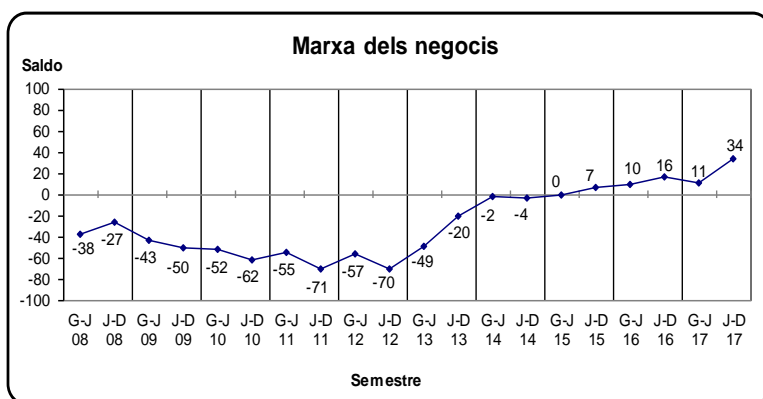
D'acord amb la darrera edició de l'enquesta de conjuntura, el sentiment de les empreses constructores comença a dibuixar una tendència més positiva, amb **unes valoracions de la marxa dels negocis que han estat en conjunt les més optimistes dels últims dotze anys**.

En concret, el 34% de les empreses enquestades han qualificat de bona la situació dels negocis i, per primera vegada des de l'any 2004, no hi ha hagut cap empresa que l'hagi jutjat negativament.

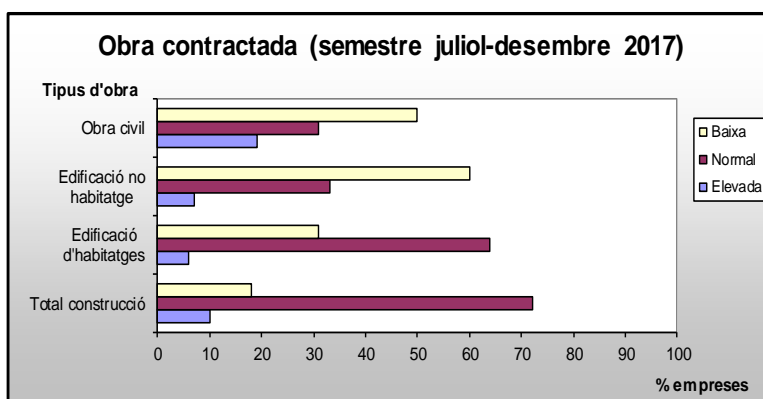
Igualment, **el volum d'obra executada** també mostra uns registres d'activitat millors que els de 2016, amb un augment dels treballs executats en la majoria d'empreses. Ara bé, cal tenir en compte que aquest increment ha estat molt modest i que, a més, la comparació s'efectua amb els valors mínims registrats els darrers anys.

L'existència d'un **volum encara important d'immobles pendents de venda** continua limitant la posada en marxa de nous projectes d'inversió. D'altra banda, aquesta realitat té lloc en un context en què **la iniciació d'obra difícilment remuntarà sense el suport de l'impuls creditici i d'una recuperació més sòlida del context econòmic i del mercat laboral**.

Paral·lelament, l'evolució de **l'obra contractada**, que marca la pauta de l'activitat en el futur, s'ha continuat recuperant, bàsicament gràcies a un comportament menys negatiu de **l'obra pública** i a un lleu repunt de la demanda d'**edificació residencial**, que fa pensar que **la correcció del sector immobiliari s'ha completat**.

Finalment, **els preus unitaris de contractació** han confirmat la tònica d'estabilitat iniciada el semestre anterior, després de vint semestres consecutius de caigudes intenses, i al mercat laboral es constata un creixement moderat del **nombre de treballadors ocupats** d'aquest sector.

De cara a la primera meitat de l'any 2018 les empreses constructores assenyalen una millora de les seves expectatives de negoci, però encara discreta i insuficient per assegurar uns nivells d'activitat satisfactoris.

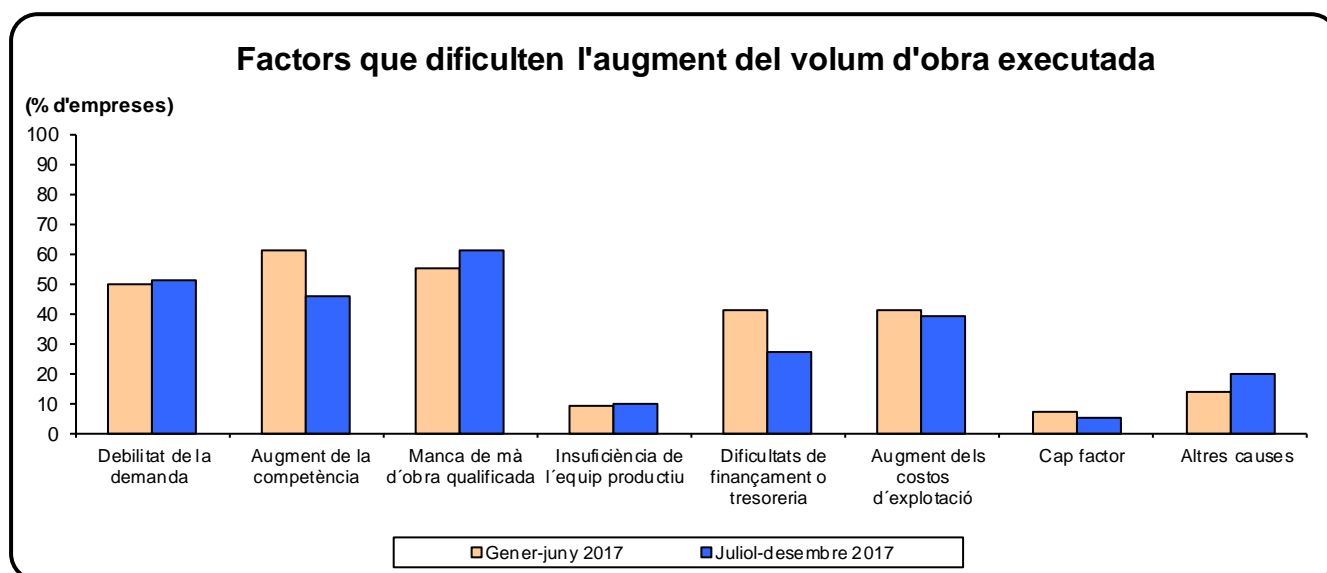
En opinió de les empreses, tant **l'obra executada** com **l'obra contractada** experimentaràn un augment de perfil molt moderat.

Per tipus d'obra, i d'acord amb el volum previst de contractacions, es preveu que persistirà un ritme d'activitat molt baix en el **subsector de l'edificació no habitatge**, mentre que s'espera que **la branca d'edificació residencial** guanyi una mica més de dinamisme, gràcies als treballs de reforma i rehabilitació que seguiran tenint un paper rellevant a l'hora d'impulsar l'activitat en aquest segment d'obra.

D'altra banda, **l'obra civil** continuarà mostrant dificultats per recuperar terreny, per bé que s'espera que la millora econòmica pugui deixar més marge inversor en els pressupostos públics futurs.

El nivell d'ocupació del sector tendirà a incrementar-se i **els preus de venda** iniciaran una evolució tímidament ascendent al llarg dels propers mesos.

Entre els obstacles que limiten la bona marxa dels negocis, **la manca de mà d'obra qualificada** s'ha convertit en el factor més citat per les empreses, amb una freqüència del 61% d'empreses que l'han assenyalat, que és el percentatge més alt des de l'any 2004. D'altra banda, **la debilitat de la demanda** (citada pel 51% de les constructores) i **l'augment de la competència** (pel 46%) també es mantenen com a obstacles rellevants, si bé han perdut importància respecte a un any enrere.

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

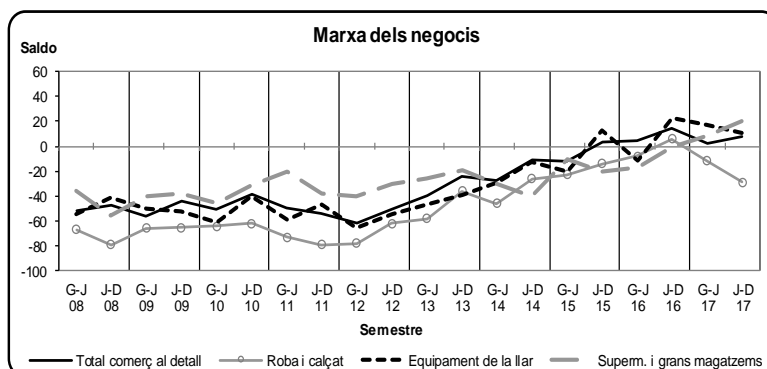
COMERÇ MINORISTA

El comerç minorista, després de mostrar indicis de millora durant la part final de l'exercici 2016, ha estat incapaç de consolidar una tendència de recuperació clara al llarg de l'any 2017. **Més aviat es pot parlar d'una certa estabilització de la situació que no pas d'una reactivació de l'activitat d'aquest sector.**

Així, els comerciants mostren una preocupació evident per la **manca de to del consum, que arrossega a la baixa l'activitat comercial**, tot i l'augment de l'aflluència turística i la millora progressiva de la situació econòmica general.

Les valoracions dels empresaris sobre la marxa dels negocis han presentat un saldo positiu per cinquè semestre consecutiu; ara bé, en conjunt **reflecteixen una rebaixa del grau d'optimisme en relació amb un any enrere**. En concret, el segon semestre de 2017 el percentatge de comerços que han assenyalat una evolució dels negocis favorable ha disminuït fins al 28%. Cal recordar que a finals de 2016 aquest percentatge havia arribat a ser del 32%. A més, un 20% dels empresaris del sector encara consideren dolenta la situació actual dels negocis i un 53% la qualifiquen de regular.

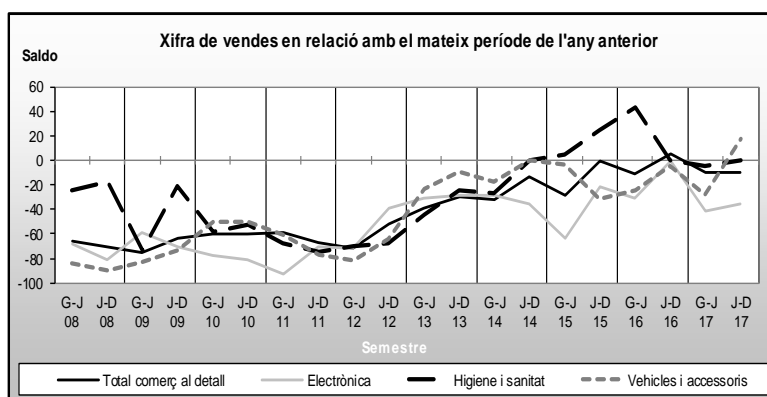
Des d'una perspectiva sectorial, es constata una millora significativa en el subsector de **vehicles i accessoris** i en els **supermercats i grans magatzems**, amb uns resultats comparativament millors que els de la resta del comerç, tot i que encara poc satisfactoris.

En el vessant més negatiu, destaca l'empitjorament de l'activitat en la branca de **roba i calçat** —en què el clima pessimista dels negocis s'ha intensificat en relació amb els semestres anteriors. Aquesta davallada de l'activitat en aquest subsector segueix responent a una despesa de consum d'aquests articles més moderada i mesurada, sumada aquest semestre a les temperatures anormalment altes durant la tardor, que han frenat les vendes de la campanya hivernal.

Pel que fa a la resta de comerços, tot i que el to dels negocis s'ha mantingut en conjunt favorable, s'ha observat una lleu pèrdua d'impuls en relació amb un any enrere.

Paral·lelament, les vendes al detall tampoc mostren símptomes clars de recuperació.

En opinió dels comerciants, **la xifra de vendes global** ha estat molt similar a la registrada el semestre anterior, però, en canvi, s'ha situat lleugerament per sota de la dels mateixos mesos de l'any 2016.

L'evolució feble del mercat laboral i la pèrdua de poder adquisitiu de les famílies, en un context d'increment de la inflació i de contenció dels salaris, no ajuden a millorar l'ànim de compra dels consumidors, que es continuen mostrant prudents en les seves despeses de consum.

Per subsectors, les úniques branques del comerç que han experimentat un augment interanual dels nivells de facturació, tot i que de perfil molt moderat, han estat la dels **supermercats i grans magatzems**, i la de **vehicles i accessoris**, en aquest darrer cas gràcies, en bona part, a la reactivació del Pla Engega (a finals d'octubre el Govern va aprovar l'obertura d'una segona convocatòria d'ajuts, dotada amb 150.000 euros addicionals per a 2017).

A l'altre extrem, el descens interanual de les vendes s'ha concentrat principalment en els subsectors de **roba i calçat**, d'**electrònica** i d'**equipament de la llar**, mentre que en el ram d'**higiene i sanitat** i en la branca "**altres comerços**", la xifra de vendes s'ha estabilitzat.

En opinió de les empreses, **les existències de mercaderies** s'han estimat elevades sobretot en els subsectors de vehicles i accessoris i de roba i calçat, i força reduïdes en el ram de l'electrònica.

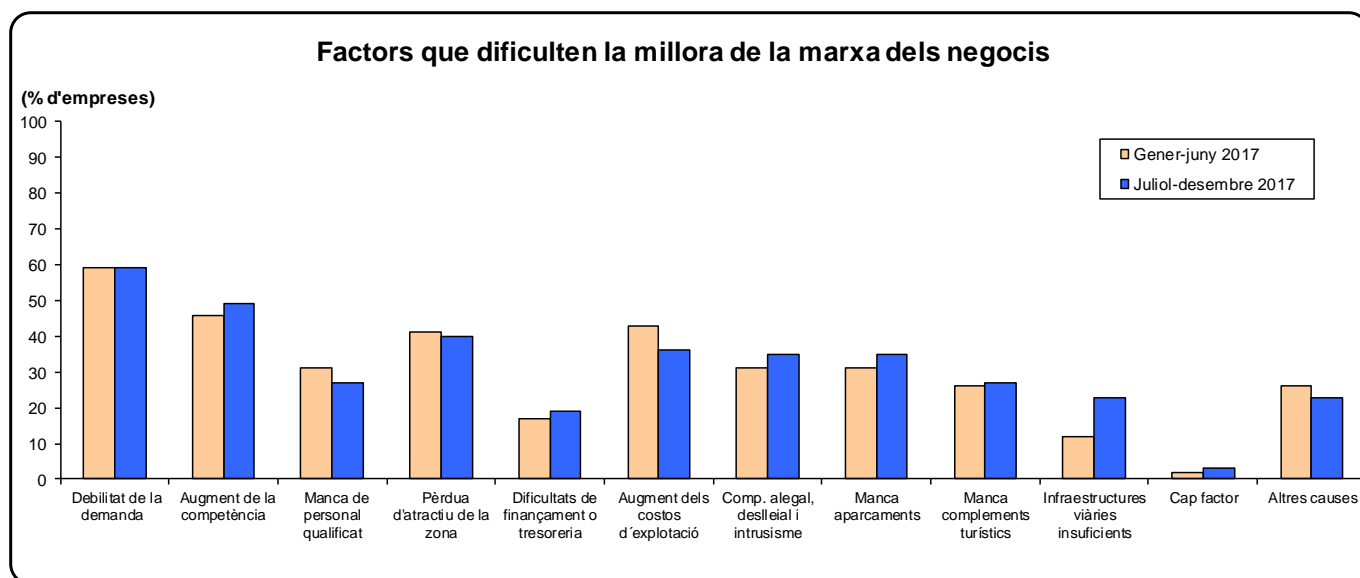
Finalment, la majoria de comerços han optat per seguir retallant o contenint **els preus** per impulsar les vendes, i en l'àmbit del **mercat laboral**, el ritme de creació d'ocupació s'ha mantingut molt moderat.

Les previsions de les empreses sobre la marxa dels negocis són les menys entusiastes dels últims quatre semestres i indiquen un estancament de l'activitat comercial al llarg dels propers mesos.

Així, **els comerciants no preveuen un repunt de les intencions de consum** i avancen que **les vendes es mantindran en nivells molt modestos** en la majoria de branques comercials.

El personal ocupat seguirà una evolució força estable i els preus de venda iniciaran una orientació alcista molt suau.

La debilitat de la demanda (citada pel 59% dels establiments comercials) continua sent l'obstacle principal que limita el creixement de l'activitat, seguit de prop per **l'augment de la competència** (pel 49%). En tercer lloc destaca **la pèrdua d'atractiu de la zona**, un factor que ha estat esmentat pel 40% dels comerços, i que ja preocupa més que **l'augment dels costos d'explotació** (que citen el 36%).

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

SECTOR HOTELER

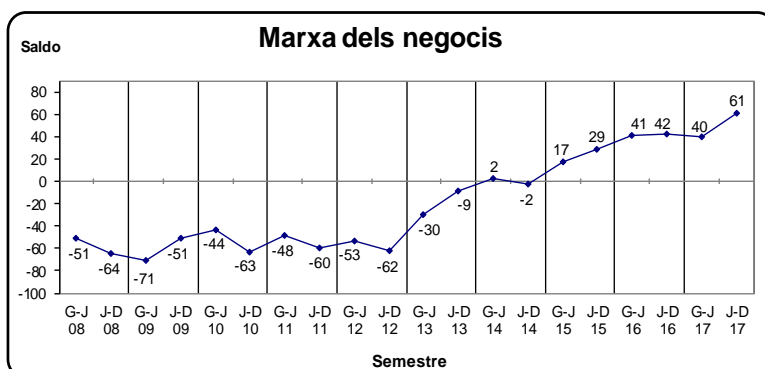
La nota més positiva l'ha protagonitzat novament el sector hoteler, que ha avançat a un ritme més expansiu que la resta de sectors analitzats per sisè semestre consecutiu. Aquests bons resultats de l'hoteleria confirmen el paper fonamental que continua exercint el turisme com a impulsor del creixement econòmic d'Andorra.

Així, d'acord amb les opinions empresarials recollides en l'enquesta de conjuntura del segon semestre de 2017, es constata una millora important de la **marxa dels negocis** en relació amb els semestres anteriors, fet que referma la idea que **la recuperació en aquest sector es va consolidant i, a més, va guanyant solidesa**.

Només un percentatge molt reduït d'empreses, el 4% del total, han estat pessimistes a l'hora de valorar la situació dels negocis, davant d'una xifra rècord d'hotels, el 65%, que han registrat una evolució positiva de l'activitat. Aquest percentatge constitueix un màxim en la sèrie de resultats de l'enquesta iniciada l'any 1997.

Per zones, la millora de la marxa dels negocis ha estat generalitzada i s'ha notat tant als nuclis centrals del país com a les zones perifèriques, especialment a **la Massana** i a **Sant Julià de Lòria**.

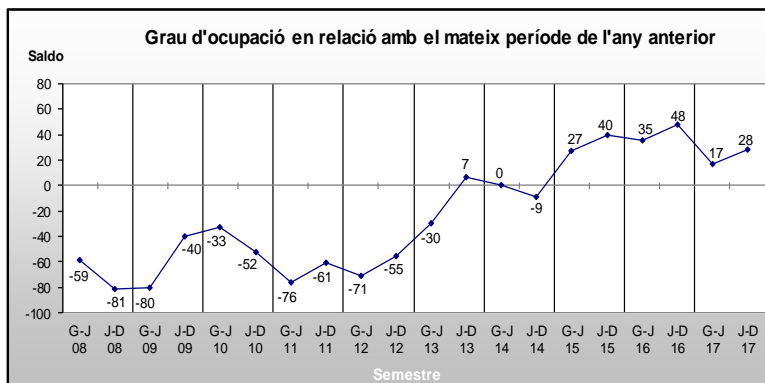
Destaca positivament el clima francament optimista que s'ha observat a la parròquia d'**Escaldes-Engordany**, que, per segon semestre consecutiu, ha estat amb diferència la parròquia que ha presentat els millors registres d'activitat.

En conjunt, el grau mitjà d'ocupació s'ha mantingut en nivells similars als del semestre anterior; però, en canvi, una vegada més, ha experimentat un clar augment respecte als mateixos mesos de l'any anterior.

Aquest increment interanual de l'activitat hotelera s'explica sobretot per l'**excel·lent balanç turístic de la campanya d'estiu**, amb l'arribada de més d'un milió de turistes al país (un 12,2% més que l'estiu anterior), però també gràcies als **resultats positius de les accions puntuals d'animació comercial**, com ara l'Andorra Shopping Festival o el Black Friday, que estan ajudant a augmentar l'afluència de turistes en temporada baixa.

Per parròquies, en termes interanuals, el grau mitjà d'ocupació només ha experimentat un lleu descens a **Canillo**, mentre que ha seguit una evolució força estable a **Encamp** i ha augmentat a la resta de parròquies, principalment a **Escaldes-Engordany**, **Sant Julià de Lòria** i **la Massana**.

En opinió de les empreses hoteleres, el nombre de treballadors ocupats ha registrat un lleu augment

interanual, per cinquè semestre consecutiu, i **els preus de venda** han seguit una trajectòria tímidament alcista.

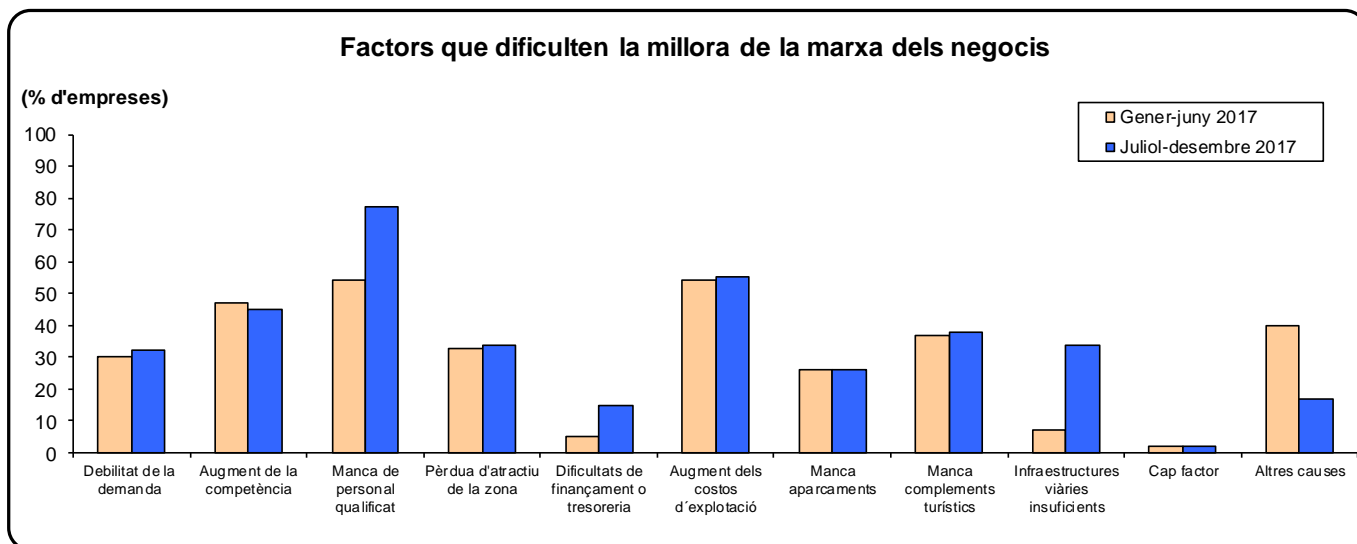
Quant a la distribució mitjana de la clientela per nacionalitats, Catalunya s'ha mantingut com el principal mercat emissor de clients per als hotels d'Andorra, amb el 42% del total de la clientela, seguida dels **clients de la resta d'Espanya** (el 23%). D'altra banda, la clientela procedent de **França** ha representat el 19% sobre el total i els clients d'**altres destinacions més llunyanes** han passat a representar el 16% de la clientela dels hotels, 5 punts percentuals més que el 2016.

Les expectatives de les empreses per a la primera meitat de l'any 2018 són encara més optimistes i indiquen que en aquest sector la recuperació seguirà guanyant vigor.

Les empreses hoteleres preveuen una millora significativa de **la marxa dels negocis** i un increment més intens dels **volums d'ocupació** a la majoria de parròquies, en línia amb un **nivell de reserves** que se segueix recuperant progressivament.

La bona dinàmica de l'activitat incidirà en **els preus de venda**, que seguiran una orientació alcista més acusada, i també en el mercat laboral, amb un increment moderat del **personal ocupat** en el sector.

En opinió de les empreses, **la manca de personal qualificat** s'ha convertit en l'obstacle principal per a la bona marxa dels negocis –gairebé 8 de cada 10 hotels l'han assenyalat–, clarament davant d'altres factors, com ara **l'augment dels costos d'explotació** (citats pel 55% dels enquestats) i **l'augment de la competència** (pel 45%).

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

SEMESTRE JULIOL-DESEMBRE 2017

ENQUESTES DE CONJUNTURA

Indústria
Construcció
Comerç minorista
Sector hoteler

Semestre observat (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Marxa dels negocis	Bona	36	44	46
	Regular	53	44	48
	Dolenta	11	12	6
	Saldo	25	32	40
• Comandes	Elevades	9	12	15
	Normals	64	63	56
	Baixes	27	25	29
	Saldo	-18	-13	-14
• Nivell d'estocs de productes acabats	Excessiu	10	6	6
	Adequat	57	54	44
	Insuficient	1	6	4
	Mai no hi ha estocs	32	34	46
Saldo	9	0	2	

Semestre observat en comparació amb el semestre anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Producció	Més alta	28	23	35
	Semblant	56	61	50
	Més baixa	16	17	15
	Saldo	12	6	20
• Preus de venda	Més alts	11	14	7
	Iguals	82	74	81
	Més baixos	7	12	12
	Saldo	4	2	-5
• Personal ocupat	Més	11	9	12
	Igual	85	83	75
	Menys	4	8	13
	Saldo	7	1	-1

Semestre observat en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Producció	Més alta	40	29	45
	Semblant	38	56	38
	Més baixa	22	15	17
	Saldo	18	14	28

Perspectives per al 1r semestre de l'any 2018 (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Tendència de la marxa dels negocis	Millorar	26	34	37
	Mantenir-se	69	64	57
	Empitjorar	4	2	6
	Saldo	22	32	31

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Tendència de les comandes	Augmentar	25	25	26
	Mantenir-se	62	65	60
	Disminuir	14	10	14
	Saldo	11	15	12
• Tendència de la producció	Augmentar	27	37	37
	Estabilitzar-se	63	55	48
	Disminuir	10	8	15
	Saldo	17	29	22
• Tendència dels preus de venda	Augmentar	23	11	10
	Estabilitzar-se	73	83	79
	Disminuir	4	6	10
	Saldo	19	5	0
• Tendència de l'ocupació de personal	Augmentar	16	11	13
	Mantenir-se	80	74	84
	Disminuir	4	15	3
	Saldo	12	-4	10

Factors que dificulten l'augment de la producció els propers mesos (en % d'empreses)

	2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
*Debilitat de la demanda	58	47	55
*Augment de la competència	45	39	42
*Manca de mà d'obra qualificada	41	38	36
*Insuficiència de l'equip productiu	7	8	5
*Dificultats de finançament o tresoreria	31	29	25
*Augment dels costos d'explotació	41	32	36
*Cap factor	4	6	5
*Altres causes	19	29	13

Grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva

	2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Semestre observat	70,7%	68,6%	66,9%
• Previst per als propers sis mesos	70,2%	71,3%	65,8%

	2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
Indicador de confiança en la indústria ⁽¹⁾:	-3,3	5,3	2,0

Notes:

⁽¹⁾ Mitjana del saldo de la cartera de comandes total, dels estocs canviats de signe i de les perspectives de la tendència de la producció.

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN LA CONSTRUCCIÓ juliol-desembre 2017

Semestre observat (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016	
• Marxa dels negocis	Bona	34	24	28	
	Regular	66	63	60	
	Dolenta	0	13	12	
	Saldo	34	11	16	
		Total construcció	Edificació d'habitatges⁽¹⁾	Edificació no habitatge⁽²⁾	Obra civil⁽³⁾
• Obra contractada	Elevada	10	6	7	19
	Normal	72	64	33	31
	Baixa	18	31	60	50
	Saldo	-8	-25	-53	-31
	<i>Saldo</i>	<i>1r sem. 2017</i>	-21	-47	-17
	<i>2n sem. 2016</i>	-33	-62	-34	-48

Semestre observat en comparació amb el semestre anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Volum d'obra executada	Superior	46	17	23
	Igual	44	50	56
	Inferior	10	33	21
	Saldo	36	-16	2
• Preus unitaris de contractació	Més alts	0	2	2
	Iguals	95	87	79
	Més baixos	5	11	19
	Saldo	-5	-9	-17
• Personal ocupat	Més	15	18	10
	Igual	73	69	71
	Menys	12	13	19
	Saldo	3	5	-9

Semestre observat en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Volum d'obra executada	Superior	54	27	45
	Igual	32	49	26
	Inferior	15	24	29
	Saldo	39	3	16

Perspectives per al 1r semestre de l'any 2018 (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Tendència de la marxa dels negocis	Millorar	29	27	21
	Mantenir-se	61	58	56
	Empitjorar	10	16	23
	Saldo	19	11	-2

		Total construcció	Edificació d'habitatges ⁽¹⁾	Edificació no habitatge ⁽²⁾	Obra civil ⁽³⁾
• Tendència del volum d'obra contractada	Augmentar	32	39	14	21
	Estabilitzar-se	55	42	57	58
	Disminuir	13	19	29	21
	Saldo	19	20	-15	0
Saldo	1r sem. 2017	2	11	5	-23
	2n sem. 2016	-14	-37	-6	-36
			2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Tendència del volum d'obra executada	Augmentar		30	41	23
	Estabilitzar-se		55	38	54
	Disminuir		15	21	23
	Saldo		15	20	0
• Tendència dels preus	Augmentar		20	15	2
	Estabilitzar-se		80	76	88
	Disminuir		0	9	9
	Saldo		20	6	-7
• Tendència de l'ocupació de personal	Augmentar		22	11	10
	Mantenir-se		68	76	70
	Disminuir		10	13	20
	Saldo		12	-2	-10

Factors que dificulten l'augment del volum d'obra executada els propers mesos (en % d'empreses)

	2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
*Debilitat de la demanda	51	50	61
*Augment de la competència	46	61	58
*Manca de mà d'obra qualificada	61	55	49
*Insuficiència de l'equip productiu	10	9	0
*Dificultats de finançament o tresoreria	27	41	30
*Augment dels costos d'exploració	39	41	49
*Cap factor	5	7	7
*Altres causes	20	14	9

Notes:

(1) Inclou xalets i apartaments nous i rehabilitació.

(2) Inclou edificació industrial, oficines, locals comercials, escoles, hospitals, hotels, pàrquings, reparacions, etc.

(3) Inclou infraestructures: carreteres, obres hidràuliques, obres d'urbanització, etc.

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

		<u>Total comerç minorista</u>	<u>Alimentació</u>	<u>Roba i calcat</u>	<u>Equipament de la llar</u>	<u>Higiene i sanitat</u>	<u>Electrònica</u>	<u>Vehicles i accessoris</u>	<u>Altres comerços</u>	<u>Superm. i grans magatzems</u>
Semestre observat (en % d'empreses)										
• Marxa dels negocis										
	Bona	28	29	9	33	26	14	39	29	40
	Regular	53	53	53	44	57	71	46	56	40
	Dolenta	20	18	38	22	17	14	14	15	20
	Saldo	8	11	-29	11	9	0	25	14	20
Saldo	1r sem. 2017	2	3	-12	17	0	-29	4	2	8
	2n sem. 2016	14	17	6	23	38	14	-16	18	0
• Nivell d'estocs										
	Reduït	19	25	24	14	29	38	4	16	10
	Adequat	62	59	36	74	43	62	68	72	70
	Excessiu	20	16	39	11	29	0	29	13	20
	Saldo	-1	9	-15	3	0	38	-25	3	-10
Saldo	1r sem. 2017	-12	-3	-26	-17	-17	17	-28	-7	9
	2n sem. 2016	-1	29	-23	12	-30	9	8	-9	30
Semestre observat en comparació amb el semestre anterior (en % d'empreses)										
• Xifra de vendes										
	Més alta	28	21	19	29	25	21	37	29	50
	Semblant	45	59	31	44	50	50	37	49	20
	Més baixa	28	21	50	27	25	29	26	22	30
	Saldo	0	0	-31	2	0	-8	11	7	20
Saldo	1r sem. 2017	-22	-23	-45	-3	-31	-43	-17	-17	0
	2n sem. 2016	8	6	12	18	19	8	4	9	-28
• Preus de venda										
	Més alts	11	15	6	17	13	0	11	12	0
	Iguals	74	79	74	71	63	86	70	75	90
	Més baixos	15	6	21	11	25	14	19	13	10
	Saldo	-4	9	-15	6	-12	-14	-8	-1	-10
Saldo	1r sem. 2017	-6	6	-25	-9	-13	-36	0	1	0
	2n sem. 2016	-5	0	-12	-18	-23	-22	-4	12	9

		<u>Total comerç minorista</u>	<u>Alimentació</u>	<u>Roba i calcat</u>	<u>Equipament de la llar</u>	<u>Higiene i sanitat</u>	<u>Electrònica</u>	<u>Vehicles i accessoris</u>	<u>Altres comerços</u>	<u>Superm. i grans magatzems</u>
Semestre observat en comparació amb el semestre anterior (en % d'empreses)										
• Personal ocupat										
	Més	10	9	3	3	13	14	25	6	30
	Igual	83	85	85	92	71	79	68	90	70
	Menys	7	6	12	6	17	7	7	4	0
	Saldo	3	3	-9	-3	-4	7	18	2	30
<i>Saldo</i>	<i>1r sem. 2017</i>	0	0	-3	16	-22	-7	4	0	0
	<i>2n sem. 2016</i>	1	0	-15	6	-9	7	-12	9	18

Semestre observat en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior (en % d'empreses)

• Xifra de vendes										
	Més alta	28	26	16	22	35	14	46	27	40
	Semblant	34	35	25	31	30	36	25	46	30
	Més baixa	38	39	59	47	35	50	29	27	30
	Saldo	-10	-13	-43	-25	0	-36	17	0	10
<i>Saldo</i>	<i>1r sem. 2017</i>	-10	-3	-25	14	-5	-41	-28	-9	9
	<i>2n sem. 2016</i>	5	-11	10	12	0	0	-5	14	0

• Personal ocupat										
	Més	16	18	3	18	13	21	36	11	20
	Igual	77	79	82	76	74	71	61	83	80
	Menys	7	3	15	6	13	7	4	6	0
	Saldo	9	15	-12	12	0	14	32	5	20
<i>Saldo</i>	<i>1r sem. 2017</i>	3	7	0	17	-5	-7	-7	2	9
	<i>2n sem. 2016</i>	-1	-3	-6	0	-5	0	-17	7	9

<u>Total comerç minorista</u>	<u>Alimentació</u>	<u>Roba i calcat</u>	<u>Equipament de la llar</u>	<u>Higiene i sanitat</u>	<u>Electrònica</u>	<u>Vehicles i accessoris</u>	<u>Altres comerços</u>	<u>Superm. i grans magatzems</u>
-------------------------------	--------------------	----------------------	------------------------------	--------------------------	--------------------	------------------------------	------------------------	----------------------------------

Perspectives per al 1r semestre de l'any 2018 (en % d'empreses)

• Marxa dels negocis

Millorar	27	27	24	19	50	8	36	25	22	
Mantenir-se	58	64	58	67	41	58	50	63	33	
Empitjorar	15	9	18	14	9	33	14	12	45	
Saldo	12	18	6	5	41	-25	22	13	-23	
Saldo	1r sem. 2017	20	26	12	25	40	-15	18	23	8
	2n sem. 2016	21	28	26	15	42	-7	16	14	40

• Xifra de vendes

Augmentar	27	31	33	21	39	15	31	24	20	
Estabilitzar-se	51	53	40	62	44	46	50	55	40	
Disminuir	22	16	27	18	17	39	19	21	40	
Saldo	5	15	6	3	22	-24	12	3	-20	
Saldo	1r sem. 2017	22	19	19	36	46	-22	15	22	9
	2n sem. 2016	21	14	20	6	50	14	12	21	40

• Preus de venda

Augmentar	20	16	6	32	25	14	23	18	30	
Estabilitzar-se	69	78	73	59	54	71	69	73	60	
Disminuir	12	6	21	9	21	14	8	9	10	
Saldo	8	10	-15	23	4	0	15	9	20	
Saldo	1r sem. 2017	3	14	3	0	-9	-23	-3	8	17
	2n sem. 2016	4	18	-11	-3	-10	0	13	11	0

• Personal ocupat

Augmentar	9	15	3	18	13	0	7	9	0	
Mantenir-se	85	82	94	74	83	86	89	85	90	
Disminuir	6	3	3	9	4	14	4	6	10	
Saldo	3	12	0	9	9	-14	3	3	-10	
Saldo	1r sem. 2017	4	6	3	0	13	0	-7	6	9
	2n sem. 2016	7	6	9	0	10	-13	11	7	22

	<u>Total comerç minorista</u>	<u>Alimentació</u>	<u>Roba i calçat</u>	<u>Equipament de la llar</u>	<u>Higiene i sanitat</u>	<u>Electrònica</u>	<u>Vehicles i accessoris</u>	<u>Altres comerços</u>	<u>Superm. i grans magatzems</u>
Factors que dificulten la millora de la marxa dels negocis els propers mesos (en % d'empreses)									
*Debilitat de la demanda	59	53	62	47	58	79	64	59	80
*Augment de la competència	49	56	38	53	50	64	61	41	50
*Manca de personal qualificat	27	29	15	44	38	29	25	21	20
*Pèrdua d'atractiu de la zona	40	44	56	25	25	64	43	35	50
*Dificultats de finançament o tresoreria	19	27	24	14	13	21	29	17	0
*Augment dels costos d'explotació	36	41	29	33	29	50	46	33	30
*Cap factor	3	0	9	3	0	0	0	6	0
<i>Altres causes...</i>									
*Competència alegal, deslleial i intrusisme	35	32	12	56	21	64	54	30	20
*Manca d'aparcaments	35	53	24	25	46	50	39	30	10
*Manca de complements turístics	27	44	27	6	29	36	25	26	50
*Infraestructures viàries insuficients	23	27	18	11	29	36	25	21	50
*Altres causes	23	18	41	14	33	43	11	21	10

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN EL SECTOR HOTELER juliol-desembre 2017

Semestre observat

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Marxa dels negocis (en % d'empreses)	Bona	65	45	51
	Regular	31	50	40
	Dolenta	4	5	9
	Saldo	61	40	42
• Nivell de reserves (en % d'empreses)	Alt	27	16	13
	Normal	58	67	67
	Baix	13	16	20
	No es treballa amb reserves	2	0	0
	Saldo	14	0	-7
• Distribució dels clients segons la seva procedència (en %)	Catalunya	42	40	43
	Resta d'Espanya	23	24	25
	França	19	19	21
	Altres	16	18	11

Semestre observat en comparació amb el semestre anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Grau mitjà d'ocupació	Superior	36	36	24
	Igual	26	48	29
	Inferior	38	17	47
	Saldo	-2	19	-23
• Preus pagats pels clients	Més alts	38	40	36
	Iguals	29	47	38
	Més baixos	33	14	27
	Saldo	5	26	9
• Personal ocupat	Més	10	29	7
	Igual	71	67	67
	Menys	19	5	27
	Saldo	-9	24	-20

Semestre observat en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior (en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Grau mitjà d'ocupació	Superior	49	31	55
	Igual	30	55	39
	Inferior	21	14	7
	Saldo	28	17	48
• Personal ocupat	Més	15	14	25
	Igual	78	81	73
	Menys	7	5	2
	Saldo	8	9	23

Perspectives per al 1r semestre de l'any 2018
(en % d'empreses)

		2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
• Tendència de la marxa dels negocis	Millorar	48	27	47
	Mantenir-se	52	71	44
	Empitjorar	0	2	9
	Saldo	48	25	38
• Tendència del grau d'ocupació	Augmentar	38	29	33
	Mantenir-se	57	64	60
	Disminuir	4	7	7
	Saldo	34	22	26
• Tendència dels preus	Augmentar	42	19	31
	Estabilitzar-se	50	67	62
	Disminuir	8	14	7
	Saldo	34	5	24
• Tendència de l'ocupació de personal	Augmentar	13	24	21
	Mantenir-se	77	69	68
	Disminuir	10	7	11
	Saldo	3	17	10

Factors que dificulten la millora de la marxa dels negocis els propers mesos (en % d'empreses)

	2n sem. 2017	1r sem. 2017	2n sem. 2016
*Debilitat de la demanda	32	30	36
*Augment de la competència	45	47	42
*Manca de personal qualificat	77	54	67
*Pèrdua d'atractiu de la zona	34	33	29
*Dificultats de finançament o tresoreria	15	5	13
*Augment dels costos d'explotació	55	54	64
*Cap factor	2	2	2
<i>Altres causes...</i>			
*Manca d'aparcaments	26	26	33
*Manca de complements turístics	38	37	31
*Infraestructures viàries insuficients	34	7	9
*Altres causes	17	40	16

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2017 (Resultats anuals)

Comentaris i gràfics

Enquestes de conjuntura

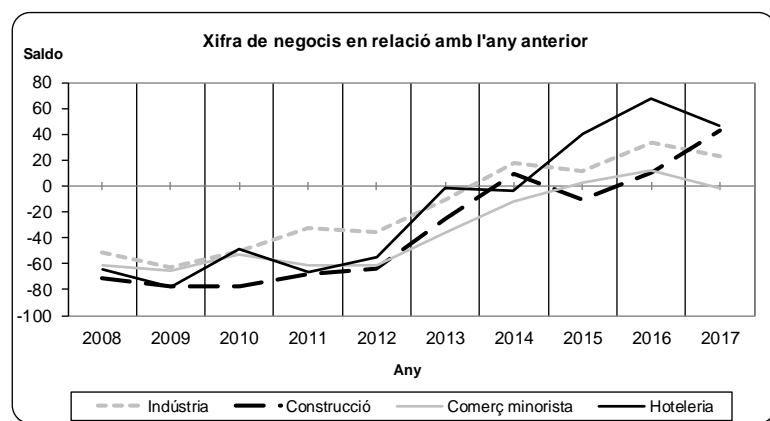
Les opinions de les empreses sobre l'evolució global de l'activitat durant l'any 2017 indiquen que **el sentiment de confiança dels empresaris continua millorant lentament** i confirmen que l'any 2017 l'economia andorrana ha **continuat la recuperació a un ritme pausat i sota la influència positiva del sector exterior**.

Pel que fa a la demanda, la millora de la situació econòmica del país observada des de l'any 2013 es basa en **una lleu reactivació de la inversió** i sobretot en **el dinamisme més gran de la demanda procedent de l'exterior**, que, afavorida per una recuperació progressiva de les economies veïnes –i més en particular d'Espanya–, està impulsant l'activitat turística com a motor del creixement econòmic d'Andorra.

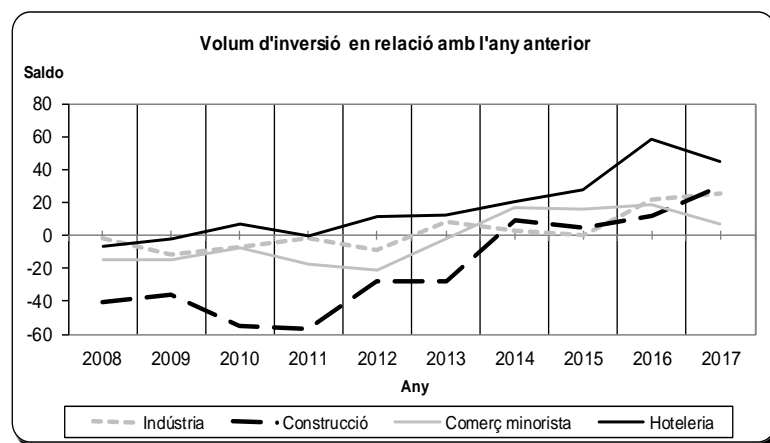
Des de la perspectiva de l'oferta, l'impuls de l'activitat ha continuat liderat pels **serveis** i sobretot per les activitats vinculades més directament al turisme. També destaca la contribució positiva de **la construcció** que, per segon any consecutiu, ha mostrat una millora de l'activitat, de perfil més intens que la registrada el 2016. En **la indústria** es constaten signes clars de moderació del ritme expansiu, i en **el comerç al detall** els resultats han estat molt més discrets, en línia amb una recuperació que segueix sent més lenta i dèbil que en la resta de sectors.

D'acord amb l'anàlisi de l'evolució sectorial, **la construcció**, amb uns registres d'activitat força millors que els del 2016, **és un dels sectors que ha registrat una acceleració més intensa del creixement l'any 2017**, tot i que els nivells d'activitat en general s'han mantingut encara baixos. Les empreses constructores han assenyalat que **la xifra de negocis del sector ha augmentat**

en termes interanuals el 7,0% de mitjana, davant de l'1,3% de l'any anterior. També han confirmat la continuïtat d'una tònica moderadament ascendent de l'ocupació.

En la indústria, la recuperació ha seguit avançant gradualment, si bé el ritme de creixement s'ha alentit respecte a l'any anterior. Les empreses industrials han indicat **un increment mitjà de la xifra de negocis del 3,1%** –mig punt menys que l'augment de l'any 2016–, i han assenyalat una evolució força estable del ritme de creació d'ocupació.

D'altra banda, **el comerç minorista**, lògicament afectat per l'atonía del consum, **ha presentat novament el balanç menys favorable**. Així, els comerços han assenyalat un retrocés moderat del volum de vendes, que s'ha traduït en **una caiguda de la facturació del 0,8% de mitjana** –en contrast amb l'increment modest registrat l'any 2016 (0,9%)–, i també s'ha reflectit en un increment molt discret dels nivells d'ocupació de personal.

En canvi, **en l'hoteleria, la conjuntura ha estat marcada per la bona marxa del turisme, que ha afavorit la continuïtat de l'expansió** en aquest sector, si bé a un ritme més moderat que el 2016. En concret, les empreses hoteleres han registrat **un increment interanual de la xifra de negocis del 3,7% de mitjana**, un percentatge que, tot i ser significatiu, se situa clarament sota la taxa de l'any passat (6,1%). A més, els hotelers també han assenyalat una clara acceleració del ritme de creixement de l'ocupació de personal del sector.

En opinió de les empreses, **la inversió s'ha continuat recuperant, en especial en la construcció i en l'hoteleria**, tot i que en aquest últim cas s'ha desaccelerat una mica respecte a l'any anterior. En la indústria, el ritme inversor s'ha mantingut en els nivells força elevats de l'any 2016, mentre que en el comerç minorista, les empreses han assenyalat una clara rebaixa dels ànims d'inversió, en consonància amb unes expectatives sobre l'evolució dels negocis molt discretes.

L'anàlisi de l'evolució dels principals indicadors quantitatius confirma aquesta millora progressiva de l'activitat econòmica que també indiquen les enquestes de clima empresarial.

Les dades recentment publicades pel Departament d'Estadística referides a **l'avanç del PIB real** de l'any 2017 constaten un creixement de l'economia de l'1,9%, exactament igual que l'any anterior.

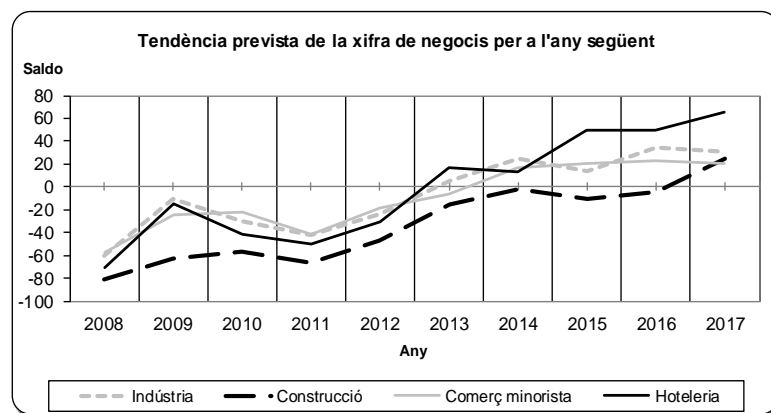
Segons les dades d'afiliats de la CASS, **el nombre mitjà d'assalariats** ha accelerat el ritme d'augment fins al 3,0%, 1,1 punts percentuals més que el 2016, de manera que ja encadena el quart exercici consecutiu de tendència

positiva. Per sectors, cal destacar la intensificació de la creació de llocs de treball en el sector serveis (3,3%), amb una contribució particularment destacable de les activitats immobiliàries i de lloguer; els serveis empresarials (9,3%) i l'hoteleria (5,4%). En canvi, l'augment de l'ocupació ha estat força més modest en el comerç (1,0%) i en l'Administració pública (1,4%), i ha experimentat un descens significatiu en el sector financer (-4,1%). La construcció, per la seva banda, ha continuat creant ocupació a un ritme semblant al de l'any anterior (2,1%), i la indústria ha trencat amb la tendència positiva dels darrers tres anys i ha registrat un lleu descens dels assalariats (-0,7%).

Paral·lelament, **el nombre de demandants en recerca de treball** ha continuat evolucionant a la baixa, fins a situar-se en la xifra de 388 demandants de mitjana, el 19% menys que l'any 2016.

D'altra banda, aquest any 2017 hi ha altres indicadors clau que també han accelerat el pas: és el cas de **les importacions totals**,⁽¹⁾ amb un creixement anual del 6,6%, de **les matriculacions de turismes**, que han intensificat el ritme d'augment fins al 19,1%, i del **nombre de visitants** que pernocten al país –els turistes– que, d'acord amb les dades del Departament d'Estadística, han crescut el 6,5% anual. Finalment, en el vessant més negatiu destaca la caiguda moderada del **nombre d'excursionistes** (-1,1%) i també el lleu descens del **consum d'energia elèctrica**⁽²⁾ (-0,2%).

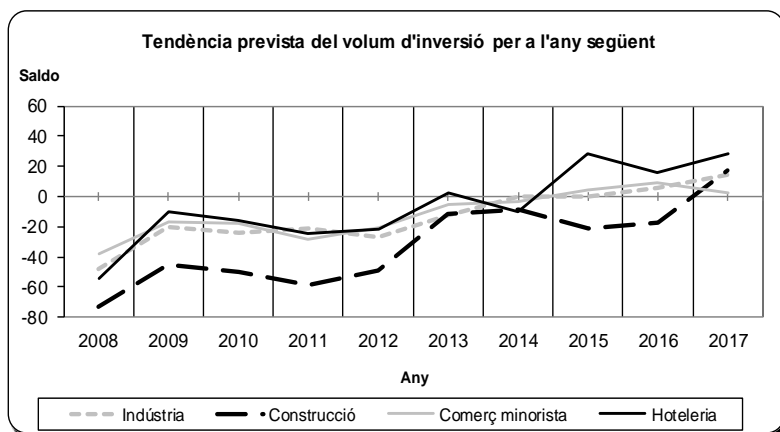
Les perspectives de les empreses per a l'any 2018 mantenen un to positiu, però tornen a suggerir que la senda de la recuperació seguirà sent gradual i moderada i que el ritme d'activitat continuarà sent discret.

L'hoteleria anirà consolidant la tendència de millora dels últims exercicis i presentarà novament un clima dels negocis més favorable que la resta de sectors.

En **la indústria**, el procés de recuperació seguirà avançant, tot i que ho farà més lentament, i **el comerç minorista** seguirà amb l'activitat força estabilitzada. Pel que fa a **la construcció**, s'espera un repunt de l'activitat, tot i que dintre d'uns nivells encara baixos.

Finalment, **la inversió empresarial** continuarà augmentant en la indústria, la construcció, i sobretot en l'hoteleria, i mostrarà un comportament més aviat estable en el comerç minorista.

⁽¹⁾ Dada del Departament de Tributs i de Fronteres.

⁽²⁾ Dada facilitada per FEDA.

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN LA INDÚSTRIA

Any 2017 comparat amb l'any 2016 (en % d'empreses)

* Xifra de negocis	Superior	41
	Igual	42
	Inferior	18
	Variació mitjana (%)	3.1
* Volum d'inversió	Superior	35
	Igual	56
	Inferior	10
	Variació mitjana (%)	5.5
* Personal ocupat	Més	15
	Igual	78
	Menys	7

Perspectives per a l'any 2018 (en % d'empreses)

* Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	34
	Mantenir-se	64
	Disminuir	3
* Tendència del volum d'inversió	Augmentar	25
	Mantenir-se	64
	Disminuir	11

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN LA CONSTRUCCIÓ

Any 2017 comparat amb l'any 2016 (en % d'empreses)

* Xifra de negocis	Superior	53
	Igual	38
	Inferior	10
	Variació mitjana (%)	7.0
* Volum d'inversió	Superior	38
	Igual	55
	Inferior	8
	Variació mitjana (%)	10.7
* Personal ocupat	Més	24
	Igual	59
	Menys	17

Perspectives per a l'any 2018 (en % d'empreses)

* Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	32
	Mantenir-se	61
	Disminuir	7
* Tendència del volum d'inversió	Augmentar	27
	Mantenir-se	63
	Disminuir	10

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN EL COMERÇ DETALLISTA

		Total comerç detallista	Alimentació	Roba i calçat	Equipament de la llar	Higiene i sanitat	Electrònica	Vehicles i accessoris	Altres comerços	Superm. i grans magatzems
Any 2017 comparat amb l'any 2016 (en % d'empreses)										
* Xifra de vendes	Superior	33	26	28	37	42	14	39	31	60
	Igual	32	39	25	29	29	29	32	37	20
	Inferior	35	35	47	34	29	57	29	32	20
	Variació mitjana (%)	-0,8	0,9	-4,6	0,5	1,6	-8,8	1,4	-0,6	-1,0
* Volum d'inversió	Superior	22	29	6	29	17	21	36	14	50
	Igual	63	56	72	62	61	57	50	73	40
	Inferior	15	15	22	9	22	21	14	13	10
	Variació mitjana (%)	0,1	4,6	-1,7	0,5	-2,0	-3,2	2,7	-1,1	-0,6
* Personal ocupat	Més	15	15	3	12	14	14	39	10	22
	Igual	79	79	88	79	73	79	57	85	78
	Menys	7	6	9	9	14	7	4	5	0
Perspectives per a l'any 2018 (en % d'empreses)										
* Tendència de la xifra de vendes	Augmentar	34	39	26	29	42	21	43	34	30
	Mantenir-se	52	58	55	56	50	29	43	58	30
	Disminuir	14	3	19	15	8	50	14	8	40
* Tendència del volum d'inversió	Augmentar	21	32	12	14	29	29	29	17	13
	Mantenir-se	61	59	56	77	54	57	46	67	38
	Disminuir	19	9	32	9	17	14	25	17	50

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

RESULTATS DE L'ENQUESTA DE CONJUNTURA EN EL SECTOR HOTELER

Any 2017 comparat amb l'any 2016 (en % d'empreses)

* Xifra de negocis	Superior	57
	Igual	32
	Inferior	11
	Variació mitjana %	3,7

* Volum d'inversió	Superior	52
	Igual	41
	Inferior	7
	Variació mitjana %	7,4

* Personal ocupat	Més	27
	Igual	69
	Menys	4

Origen de la clientela segons el canal de venda (en %)	Client directe / web pròpia	18,7
	Internet / portals de reserves	53,7
	TO i agències de viatges	24,5
	Altres	3,2

Estada mitjana dels clients (nits): 2,4

Perspectives per a l'any 2018 (en % d'empreses)

* Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	67
	Mantenir-se	31
	Disminuir	2

* Tendència del volum d'inversió	Augmentar	37
	Mantenir-se	54
	Disminuir	9

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

LA INCLUSIÓ LABORAL DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

Comentaris i gràfics

Introducció

La Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra, amb l'Observatori de la Sostenibilitat d'Andorra, la Fundació Julià Reig, el Departament d'Afers Socials del Govern d'Andorra i l'empresa Social innova, han col·laborat en l'elaboració d'un breu qüestionari per mesurar descriptivament la inclusió laboral de les persones amb discapacitat a Andorra. L'enquesta s'ha dut a terme durant el primer trimestre de l'any 2018 entre empreses de la indústria, la construcció, el comerç minorista i el sector hotelier, amb els objectius següents:

- Obtenir una visió descriptiva sobre el nombre d'empreses que entrevisten, contracten o supervisen persones amb discapacitat.
- Mesurar estratègies de les empreses davant de la discapacitat.
- Mesurar el coneixement de les empreses respecte a les polítiques públiques d'inclusió laboral de persones amb discapacitat.

Aquest qüestionari forma part també d'un projecte més ampli de recerca sobre la inclusió laboral de persones amb discapacitat a Andorra.

Definició

La definició de **la discapacitat** és complexa i evoluciona al llarg del temps.

La discapacitat es pot definir des d'un punt de vista mèdic, i també introduint-hi conceptes socials i de drets humans.

Tradicionalment la discapacitat s'ha entès més aviat des d'un prisma mèdic, i el grau de discapacitat s'ha basat en les limitacions de l'activitat diària d'una persona a causa de la seva condició física o intel·lectual, i també, més concretament, per les característiques de la vista, de l'oïda o de la salut mental.

Un metge o una comissió d'experts són els que defineixen les limitacions de l'activitat d'una persona. Els poders públics estableixen mecanismes de valoració per determinar el grau de discapacitat amb l'objectiu de determinar el dret d'accés a les ajudes públiques.¹

---

¹ A Andorra hi ha dos organismes oficials que valoren les limitacions mèdiques de les persones. Un d'aquests organismes és la Comissió Nacional de Valoració (CONAVA) del Govern. La CONAVA és l'òrgan nacional de caràcter tècnic i públic encarregat de valorar les persones susceptibles de patir algun tipus de discapacitat i de determinar el seu accés als programes i/o serveis així com a les prestacions adreçades al col·lectiu de les persones amb discapacitat. L'altre organisme és la CASS, que, en cas d'un accident o una malaltia d'una persona que duu a terme una activitat remunerada, valora si la persona pot seguir treballant o no, i determina l'accés a una pensió d'invalidesa.

La definició social combina les limitacions per a l'activitat tenint en compte els factors de l'entorn. L'objectiu d'aquest tipus de definició és fomentar mesures per sobrepassar barreres i combatre discriminacions.

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha establert una classificació internacional del funcionament de la discapacitat i de la salut (CIF) que integra els factors ambientals com a elements de valoració. Els factors ambientals són l'ambient físic, social i actitudinal en el qual les persones desenvolupen la seva vida.

El Conveni sobre els drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides, del 2006, defineix les persones amb discapacitat com les que tenen una discapacitat física, mental, intel·lectual o sensorial, que, amb la interacció de diverses barreres, obstaculitza la seva participació plena i efectiva en la societat.

Per tant, la discapacitat és un concepte que no només depèn de la condició de salut individual sinó també de les barreres de l'entorn.

Així mateix, la discapacitat pot ser de naixement o es pot adquirir durant la infantesa, adolescència o l'edat adulta a causa d'una malaltia o d'un accident.

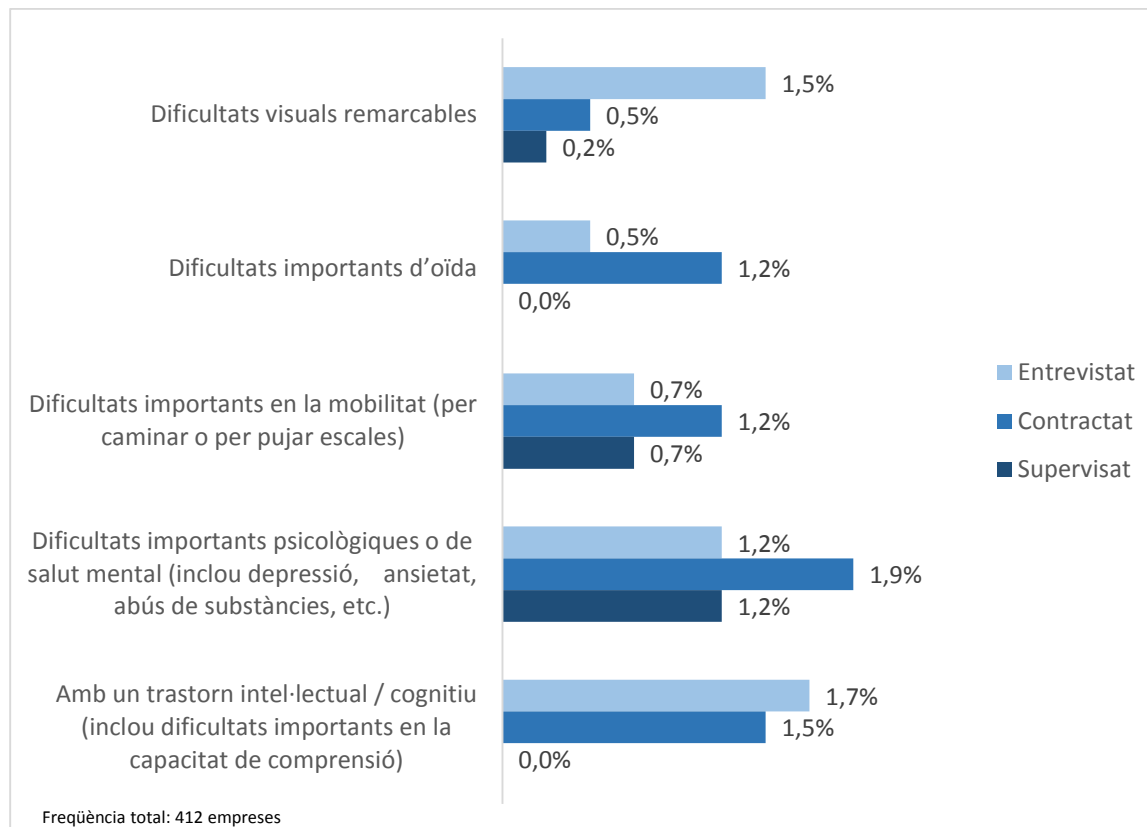
Les barreres entre les persones que tenen una discapacitat i les que no en tenen són poroses i àmplies. Cal tenir en compte que també pot ser un estat sobrevingut o transitori per a les persones en determinats moments de la vida.

El 2010 l'Organització Mundial de la Salut va estimar que **el 15% de la població mundial tenia alguna mena de discapacitat**, prenent com a base les dades de l'Enquesta mundial de salut. Segons l'*European Health and Social Integration Survey* duta a terme per l'EUROSTAT el 2012, **el 17,6% de la població de la Unió Europea** de 27 països tenia una discapacitat. Les dues enquestes estableixen que la prevalença de discapacitats és més gran en els grups socials més vulnerables, persones d'ingressos baixos, dones o gent gran.

Les persones amb discapacitat tenen una baixa participació en el mercat laboral. Segons dades dels 28 països de la Unió Europea, **el 53% de les persones** en edat laboral que afirmen tenir una limitació per realitzar activitats bàsiques **estan inactives laboralment**.

Gràfic 1. A la seva empresa en els darrers cinc anys ha entrevistat, contractat o supervisat* persones amb alguna de les discapacitats que s'indiquen a continuació?

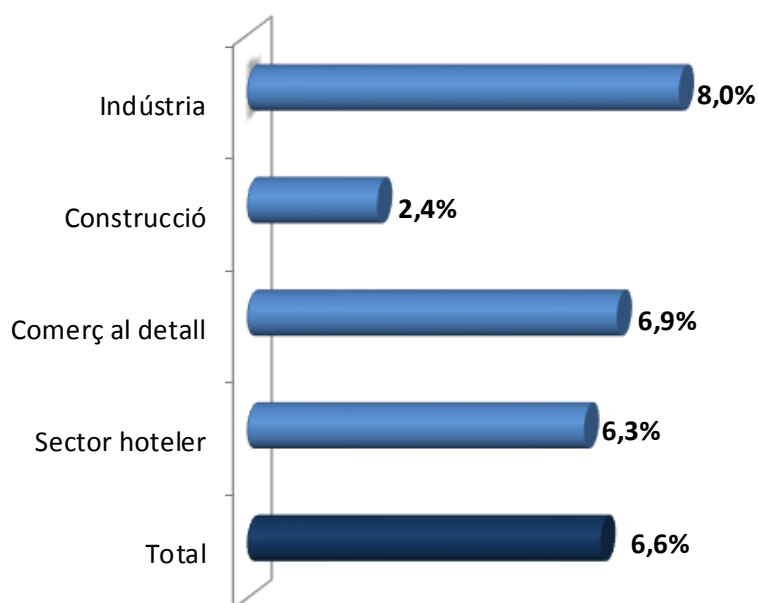
(*Supervisat: persona amb discapacitat sobrevinguda durant la seva vida laboral.)

Per les limitacions d'espai i de temps de l'enquesta (s'ha realitzat en una sola pregunta), no s'ha pogut definir amb precisió "persona amb discapacitat amb dificultats de vista, d'oïda, de mobilitat, de salut mental o amb trastorns intel·lectuals". Per definir de forma detallada aquests conceptes necessitaríem una enquesta sencera. A més, tots els empresaris no han de conèixer amb precisió la situació de salut dels seus empleats, sobretot pel que fa a la salut mental. Per tant, pel que fa a aquesta pregunta, els resultats s'han d'interpretar amb cautela.

El percentatge d'empreses que afirmen que han entrevistat (entès com "dur a terme una entrevista per una oferta de feina"), **contractat** (entès com que "han conclòs un contracte") i **supervisat** (entès com "a una persona amb una discapacitat sobrevinguda durant la seva vida laboral, per accident o malaltia") **no arriba en cap categoria al 2% del total de les empreses consultades.**

Gràfic 2. Empreses que en els darrers cinc anys han contractat o supervisat persones amb alguna de les discapacitats. Segons sector d'activitat.

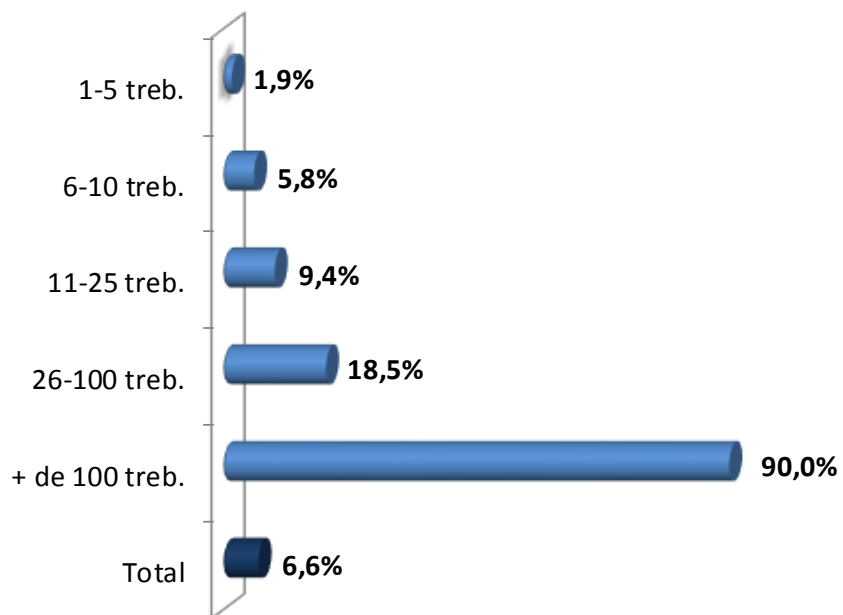

Freqüència total: 412 empreses

El 6,6% del total de les empreses enquestades han afirmat que han contractat o supervisat persones amb alguna discapacitat.

Des d'una perspectiva sectorial, la indústria és el sector que concentra el percentatge més elevat d'empreses que tenen contractades o supervisades persones amb discapacitat (el 8%), seguit del **comerç al detall** (el 6,9%) i de l'**hoteleria** (el 6,3%). En canvi, en **la construcció**, la inserció laboral de persones amb discapacitat és molt menor, amb només el 2,4% de les empreses que incorporen persones amb discapacitat en les seves plantilles.

Gràfic 3. Empreses que en els darrers cinc anys han contractat o supervisat persones amb alguna de les discapacitats. Segons dimensió de l'empresa.

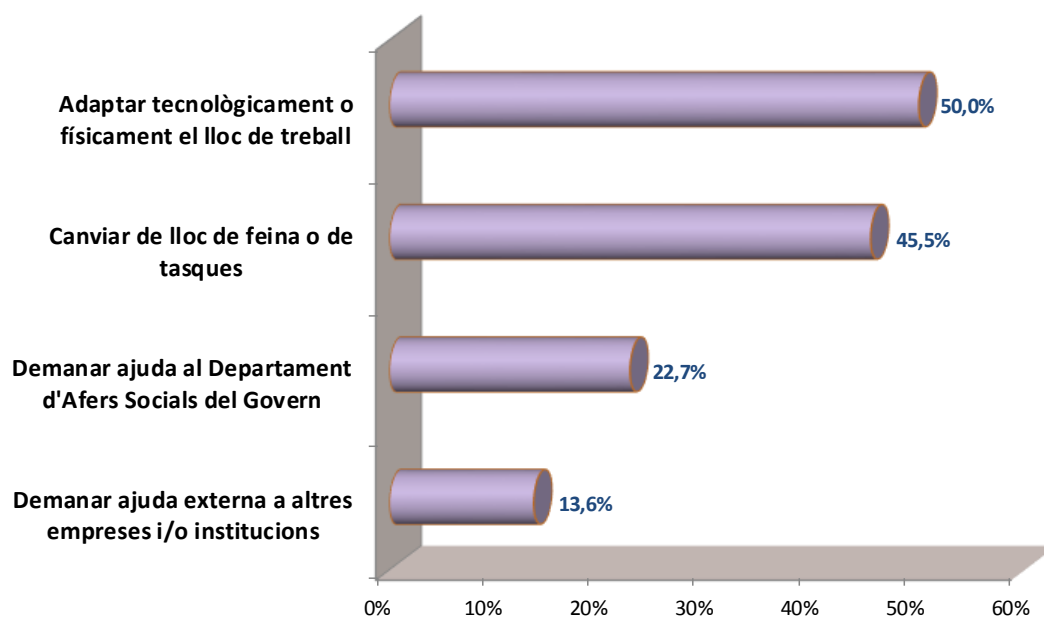

Freqüència total: 412 empreses

L'anàlisi detallada per dimensió de l'empresa, mesurada en nombre d'empleats, mostra que el volum de l'empresa és un factor fonamental per incloure persones amb discapacitat.

En efecte, hi ha una relació directa entre la grandària de l'empresa i el compromís amb la inserció laboral de persones amb discapacitat. Així, **la gran majoria d'empreses de més de 100 treballadors (el 90%) aposten per la inserció laboral de persones amb discapacitat**. En canvi, en el cas de les microempreses (fins a 5 treballadors) i petites empreses (de 6 a 10 treballadors) aquest percentatge es redueix fortament, fins a l'1,9% i el 5,8%, respectivament.

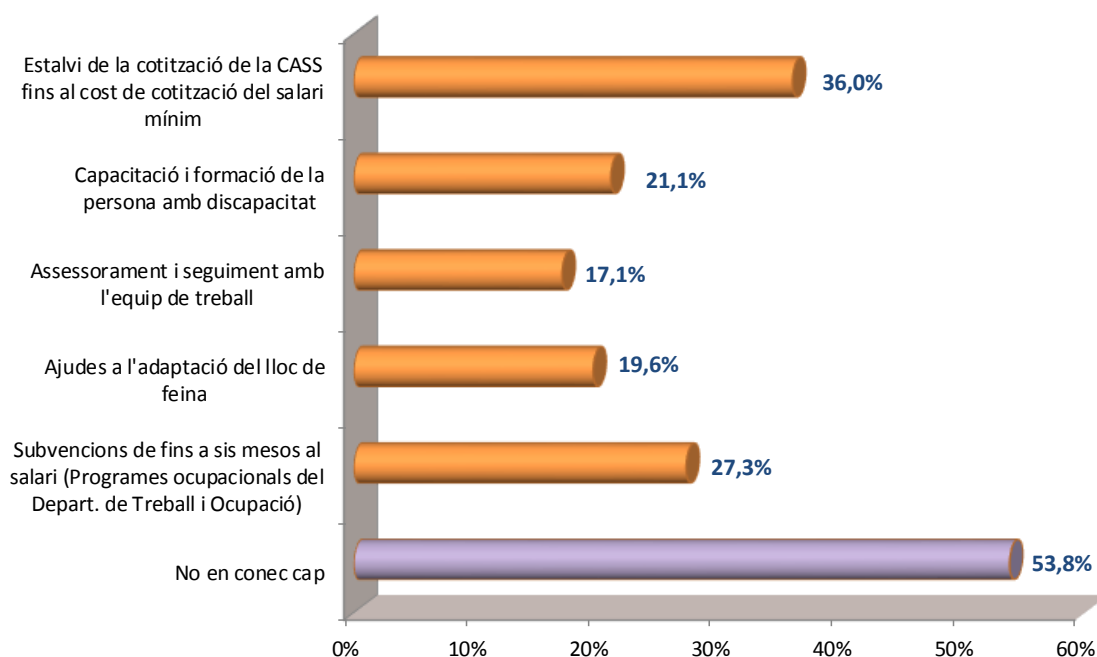
Gràfic 4. En cas de tenir persones contractades o supervisades amb alguna discapacitat, quines estratègies utilitza la seva empresa per adequar el lloc de treball a les persones amb discapacitat?

Freqüència total: 22 empreses

Les empreses que han afirmat que han contractat o supervisat persones amb discapacitat han remarcat l'estratègia de **l'adaptació tecnològica o física del lloc de treball** en el 50% dels casos. La segona actuació més assenyalada ha estat **el canvi de lloc de feina o de tasques** (esmentada pel 45,5% de les empreses). Finalment, pel que fa a la resta d'estratègies, un 22,7% de les empreses ha indicat que **demana ajuda al Departament d'Afers Socials** i un 13,6% a **altres organismes, com AGENTAS**, de l'Escola de Meritxell.

Gràfic 5. Indiqui quins dels avantatges següents per contractar persones amb discapacitat coneix.

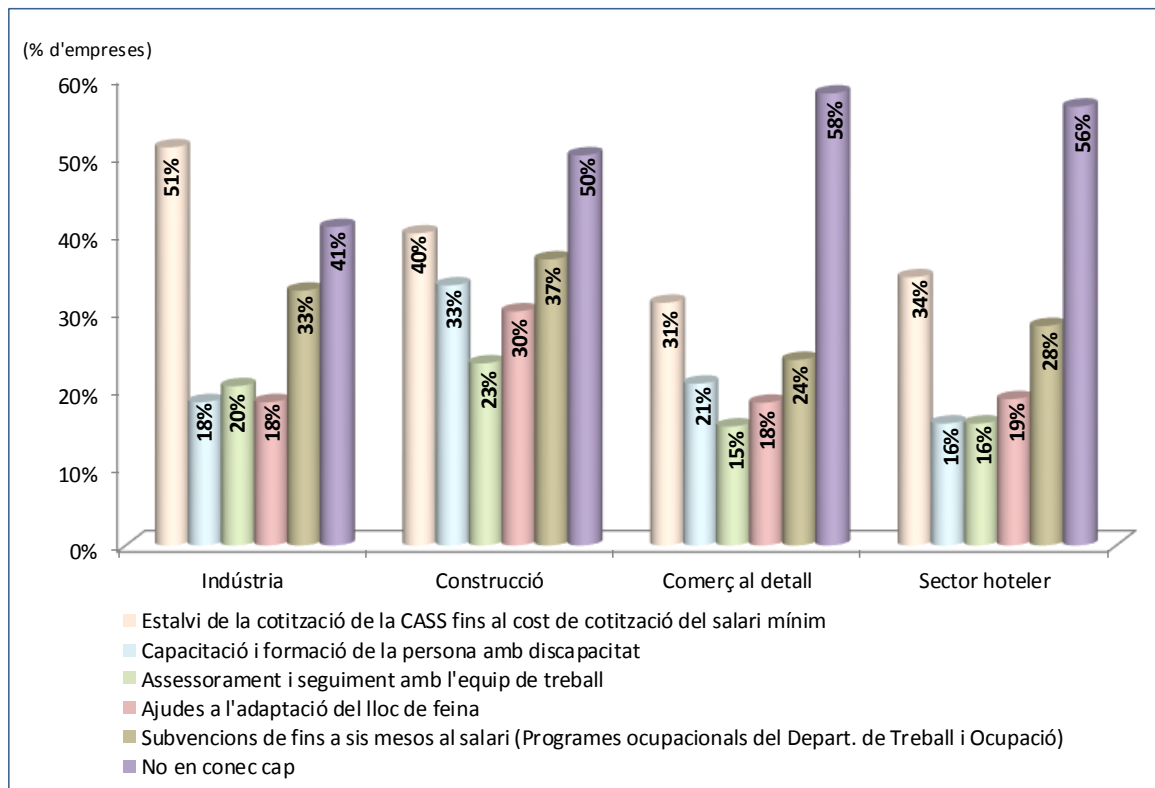

Freqüència total: 275 empreses

Hi ha un grau de desconeixement elevat en relació amb les possibilitats d'inserció laboral i els avantatges, tant laborals com econòmics, de la incorporació de persones amb discapacitat a les empreses.

Així, d'acord amb els resultats de l'enquesta, **més de la meitat de les empreses consultades (el 53,8%) encara no coneixen les ajudes del Govern per promoure la inclusió laboral** de les persones amb discapacitat. Els avantatges econòmics que estableix la legislació per contractar persones amb discapacitat relatives al salari, com **l'estalvi a la cotització de la CASS i les subvencions de fins a sis mesos al salari**, són les mesures més conegudes per les empreses, amb una freqüència del 36% i del 27,3%, respectivament.

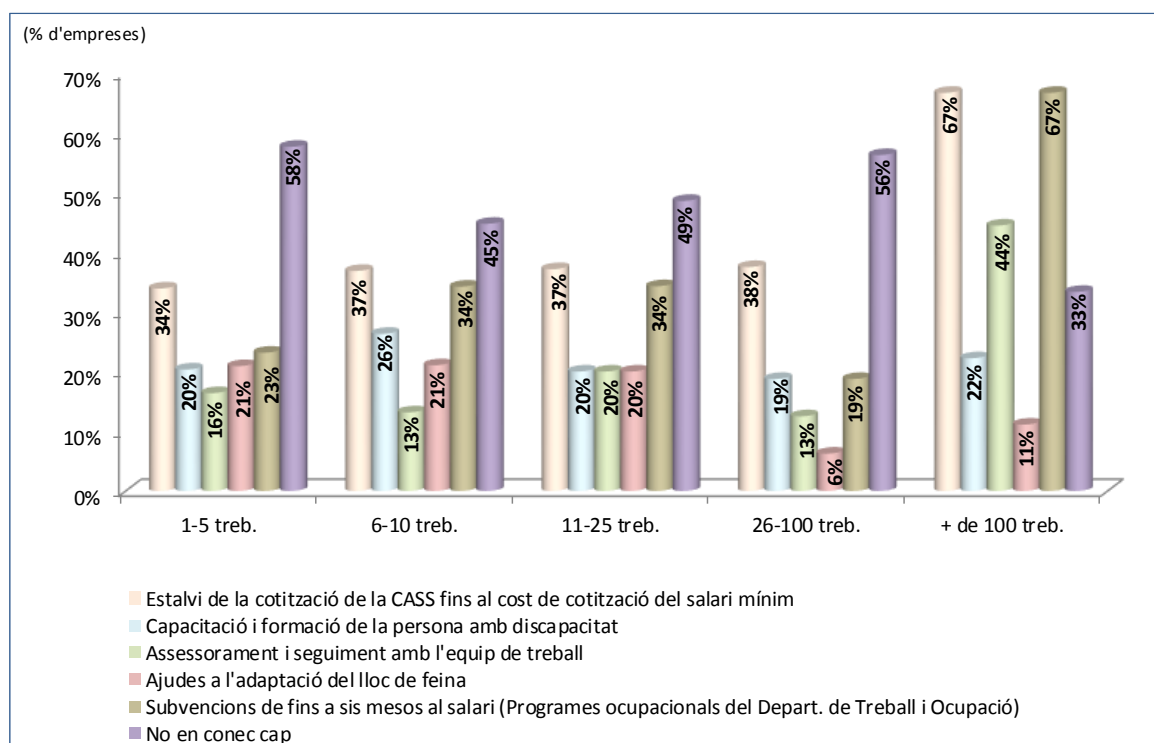
Gràfic 6. Indiqui quins dels avantatges següents per contractar persones amb discapacitat coneix. Segons sector d'activitat.

L'anàlisi per sectors d'activitat indica que les empreses del comerç al detall mostren un grau de desconeixement més elevat dels incentius a la contractació de persones amb discapacitat, amb un 58% de les empreses que manifesten no conèixer cap avantatge en aquest sentit. En la resta de sectors aquest percentatge també és significatiu: 56% en el sector hotelier, 50% en la construcció, i 41% en la indústria.

Gràfic 7. Indiqui quins dels avantatges següents per contractar persones amb discapacitat coneix. Segons dimensió de l'empresa.

Les empreses més grans mostren més bon coneixement dels avantatges laborals i, principalment, econòmics. El 67% de les empreses de més de 100 treballadors han indicat conèixer els incentius d'estalvi al salari, com ara l'estalvi de la cotització de la CASS o l'atorgament de subvencions per mitjà dels programes ocupacionals, mentre que **només 1 de cada 3 empreses grans no coneix cap avantatge ni laboral ni econòmic.**

En el cas de les empreses de fins a 5 treballadors el grau de desconeixement és molt més elevat: **gairebé 6 de cada 10 microempreses no coneixen cap avantatge per contractar persones amb discapacitat.**

ANNEX

Distribució sectorial de la mostra en el comerç minorista

Distribució sectorial de la mostra en el comerç minorista

Descripció de les activitats incloses en cadascuna de les branques comercials:

Alimentació (codi enquesta 004)

- * Venda al detall de productes congelats i gelats
- * Venda al detall d'alimentació en general
- * Venda al detall no especialitzat amb predomini de productes alimentaris
- * Comerç al detall de productes alimentaris, begudes i tabac en establ. especialitzats

Roba i calçat (codi enquesta 005)

- * Comerç al detall de tèxtils
- * Venda al detall d'articles de merceria
- * Comerç al detall de vestits
- * Comerç al detall de calçats i articles de cuir

Equipament de la llar (codi enquesta 006)

- * Comerç al detall de mobles, d'aparells d'il·luminació i d'equipament per a la llar
- * Venda al detall d'electrodomèstics blancs
- * Venda al detall de material elèctric (per a instal·lacions)
- * Venda al detall d'articles de ferreteria
- * Venda al detall de vidres i miralls
- * Venda al detall de material i eines de bricolatge
- * Venda al detall d'equipaments sanitaris
- * Venda al detall de material de la construcció
- * Venda al detall de revestiments per al terra i les parets

Higiene i sanitat (codi enquesta 007)

- * Comerç al detall de prod. farmacèutics, etc., de prod. de bellesa i d'higiene personal
- * Venda al detall de pintures, vernissos i drogueria

Electrònica (codi enquesta 008)

- * Venda al detall d'aparells de televisió, vídeo, càmeres de vídeo, mat. d'alta fidelitat
- * Venda al detall de discos, bandes i cassetts d'àudio i de vídeo, verges o enregistrades
- * Venda al detall d'instruments de música
- * Venda al detall de material de telecomunicacions
- * Venda al detall d'articles de fotografia

Vehicles i accessoris (codi enquesta 009)

- * Comerç de vehicles automòbils
- * Venda al detall de pneumàtics
- * Venda al detall d'altres peces i accessoris de vehicles
- * Comerç, manteniment i reparació de motocicletes i accessoris

Altres comerços (codi enquesta 010)

- * Comerç al detall de carburant per a automòbils
- * Altres comerços al detall en magatzems no especialitzats
- * Comerç al detall de llibres, diaris i papereria
- * Venda al detall de material i mobiliari d'oficina
- * Venda al detall de material informàtic
- * Venda al detall d'articles òptics; òptiques
- * Venda al detall de rellotges, joieria i orfebreria
- * Venda al detall d'articles d'esport i de lleure
- * Venda al detall d'articles de pesca, de caça i de tir
- * Venda al detall de jocs i joguines
- * Venda al detall d'articles de puericultura
- * Venda al detall de flors i plantes
- * Venda al detall d'animals de companyia
- * Venda al detall d'art. de regal i record, bijuteria, art. religiosos i objectes d'artesanaria
- * Venda al detall de carbó i combustibles líquids i gasosos per a la calefacció
- * Venda al detall de bombones de gas
- * Venda al detall de monedes, segells i articles de col·lecció
- * Venda al detall d'objectes d'art
- * Venda al detall d'articles de rellotgeria
- * Venda al detall d'altres béns de consum

Supermercats i grans magatzems (codi enquesta 011)

- * Supermercats
- * Grans magatzems